

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

PİANO PİANO BACAKSIZ

Danışman Öğretmen: Işıl ÇIRAKOĞLU

Öğrencinin Adı: İpek Kürekci

IB Numarası:001129-0046

Sözcük Sayısı:3539

Araştırma Sorusu: Piano Piano Bacaksız adlı yapıtta “yoksulluk” Senai’nin, Kerim’in ve yapıtın odak figürünün yaşam algısını nasıl etkilemiştir?

ÖZ

Uluslararası Bakalorya programı A1 Türk Dili ve Yazını dersi kapsamında hazırlanan bu tezde ‘Piano piano Bacaksız’ adlı yapıtın ana sorunsalı olan yoksulluk olgusu yapıtın öne çıkan figürleri üzerinden işlenmiştir. Yapıtta yoksulluğun birlikte ele alındığı sevgi, yardımlaşma, birlik ve beraberlik gibi olgular da bu teze konu olmuştur. Yapıtın geçtiği dönem gereği tezde II. Dünya Savaşı’nın figürler ve uzam üzerindeki etkileri de ele alınmıştır. Bu yapıtı seçmemdeki en büyük neden ise II. Dünya Savaşı Türkiye’sini bir roman aracılığıyla irdeleyip öğrenebilmektir. Yapıtın yazarı/ odak figürü yaşadığı dönemi diğer bir deyişle II. Dünya Savaşı zamanını ekonomik ve sosyal yönden işlemiş, bunu doğrudan dile getirmese de yaşanan olaylarla özellikle ekonomiyi dolaylı yoldan aktarmıştır. Tez sonucunda II. Dünya Savaşı’nın alt kesimdeki insanları ciddi oranda etkilediği fakat yaşanan bu yoksulluğun insanları birbirine yaklaştırdığı ve insanların birbirlerine karşı olan sevgi bağlarını güçlendirdiği yargısına varılmıştır.

Sözcük Sayısı: 136

İÇİNDEKİLER

ÖZ

I.GİRİŞ.....	3
II. GELİŞME	
II.I. Yoksulluğa Neden Olan Koşullar ve Yoksullukla Mücadele.....	
II.II. Yoksulluğun Senai Abi, Kerim Dayı ve Odak Figürün Yaşam Algıları Üzerindeki Etkisi.....	4
II.II.I. Yoksulluğun Senai Abi'nin Yaşam Algısına Etkisi.....	4
II.II.II. Yoksulluğun Kerim Dayı'nın Yaşam Algısına Etkisi.....	7
II.II.III. Yoksulluğun Odak Figürün Yaşam Algısına Etkisi.....	9
III.SONUÇ.....	11

I. GİRİŞ

Bu tezde, 1985 yılında Evimizin İnsanları adıyla basılan Piano Piano Bacaksız adlı yapıtın seçilmesinin temel nedeni, aynı adla sinemaya uyarlanmış halinin, yarattığı olumlu etkidir. Bir edebiyat metninin sinemaya uyarlanmasıyla büyüsunü yitirdiği yönündeki eleştirilerin temelinde sinemayla edebiyatın farklı diller kullanmaları yatmaktadır. Sinemanın kullandığı ses, görüntü, ışık gibi algılayan kişiye çok daha hızlı ulaşılabilen araçların yanında edebiyatın aracı olan dil, dikkatin, eğitimin daha fazla önem kazandığı ve okuma alışkanlığı edinenlerin erişmekten zevk duydukları bir alandır. Teze konu olarak sinema uyarlaması olan bir yapıtın seçilmesindeki ilk amaç, bu iki dilin izleyiciye ve okura ulaşmada aynı derecede etkili olup olmadığını meselesinin yarattığı meraktır. Bu türden bir karşılaştırma hem birçok alanda teknik bilgi gerektirdiği gibi, tezin yazıldığı asıl alanın edebiyat olması nedeniyle tezde içerik incelemesi yapılması planlanmıştır. Ayrıca, bir edebiyat metni olarak yapıtla ilgili tez ya da makale niteliğinde akademik bir çalışmanın bulunmaması oldukça dikkat çekici olmuştur.¹ Bu tez, romanla ilgili bir ayrıntılı inceleme olarak bütünüyle özgün bir çalışma olacaktır.

Piano Piano Bacaksız adlı yapıt ile ilgili olarak Radikal gazetesinde çıkan bir haberde yapıtın yazarın yaşam öyküsünün yansıması olduğu belirtilmektedir. “*Bu aslında biyografik bir çalışmadır. Nitekim bu kitabın devamı daha sonra Gençlik Yılları adıyla yayımlanmıştır*”². Bu yorum, yapıtın içeriğinin değerlendirilmesinde ipucu niteliği taşımaktadır; çünkü yapıttaki olayların geçtiği zaman dilimi, konusu, figürlerinin kişilik özellikleri ve yapıttaki olaylar, yazarın bizzat deneyimlediği toplumsal gerçeklerle

¹ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

² http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=ktp&haberno=5422

yakından ilişkilidir. Yazar Kemal Demirel'in zaman geçtikçe içinde bulunduğu ve yoğun bir şekilde yaşadığı eski-yeni çatışması 'Piano Piano Bacaksız' adlı yapıtın ortaya çıkışında önemli bir yer teşkil etmiştir. Küçüklükte yaşadığı dönem ile şimdi yaşadığı dönem arasındaki farklılıklar nedeniyle çelişki içerisinde bulunan Demirel, yaşadığı süreci hem okurlarına hem de küçüklüğünde kendisinde büyük izler bırakan iki insana anlatma gereksinimi duymuş bu nedenle öyküleme ve mektup teknikleri ile kendi yaşam öyküsünü okuyuculara aktarmıştır. Yapıttaki figürlerin yaşam algılarının oluşmasında ve onların yaşama karşı geliştirdikleri genel tavırda bu toplumsal gerçeklerden savaş olukça önemli bir etkidir. Savaş, toplumda yoksulluğun temel nedenidir ve yoksunluk, bireylerin yoksulluk nedeniyle kanıksadıkları bir durumdur.

Yapıt, İkinci Dünya Savaşı öncesinde, Türkiye'nin zor ve sıkıntılı zamanında, sınıflı toplum yapısının bir parçası olan fakirlik olgusunun bir aile üzerindeki etkisini anlatmaktadır. Yapıtın odak figürü ve aynı zamanda anlatıcısı olan Kemal, beş-on üç yaş arası yaşadığı bütün güçlükleri, maceraları, hüzneleri ve heyecanlarını çocuk iç dünyasını yansıtarak aktarmaktadır. Yapıtın 1. tekil şahıs tarafından anlatılması ve çocuk hayal gücünün bir getirisi olan masumiyet olgusu, yazarın üslubunu etkilemiştir. Yazarın yapıtı bir çocuk gözünden anlatması yazarın anlatım dilini değiştirmekle beraber dilini de sade, anlaşılabilir ve basit kılmıştır.

Odak figür, Kasımpaşa Fırın Sokağında ya da toplumun, İstanbul'un en fakir sokağı olarak tanımladığı sokakta on odalı bir konakta yaşamaktadır. Bu on odalı konağın her odasında bir aile yaşamaktadır ve her ailenin kendisine ait bir öyküsü vardır. On odalı konağın insanları, kısacası yazarın tanımıyla 'evin insanları' yokluk içinde yaşamakta ve her günü 'bir sonraki gün ne yapacağız? Ne yiyeceğiz, ne içeceğiz?' endişesiyle geçirmektelerdir. Hayatta kalabilmek için sürekli olarak yaşam mücadelesi veren bu insanlar, yokluk ve

yoksulluğun pençesinde her gün birbirlerine bir önceki günden daha sıkı bir şekilde bağlanmışlardır. Bu bağlanma evin insanlarında birlik ve beraberlik duygularının gelişmesinde katkıda bulunmuştur.

Odak figürün yanı sıra, yapıt boyunca vurgulanan, her konuda adı geçen ve on odalı konağın başı olan figürler vardır. Bunlardan bazıları; odak figürün annesi, Kerim Dayı, Senai Abi, Ulviye Teyze ve Feriha Abla'dır. Bu figürler evin insanlarının en önemli figürleri olup birlik- beraberlik, dayanışma ve yardımlaşmanın sembolleridir.

Yapıtta fakirlik, yardımlaşma, birlik- beraberlik, umut, sevgi, saygı gibi önemli izlekler birbirini sürekli olarak takip eden inanılmaz bir döngü içerisinde. Evin insanları, fakirliğin beraberinde getirdiği bitmek bilmeyen, sürekli yılmadan çabalama ve çalışmayı gerektiren, başarısızlığın kabul edilmediği bir yaşam mücadelesi içerisinde. Bu yaşam mücadelesi o kadar uzun sürmüştür ki bu olaylar artık evin insanlarının hayat felsefesi haline gelmiştir: *“Sıkıntıya katlanmak alıştığımız bir yaşam tutumuydu.”* (27) Fakir olmak ya da bir şeye sahip olamamak ev insanlarının her gün yaşadığı bir hadise olduğu için yoksulluk ve yokluğu kabullenmişler, bundan yakınmak yerine çözümler üretmeye başlamışlardır. Bu insanların hiçbir şeye sahip olamayışları, sahip oldukları her şeyi paylaşmalarına sebebiyet vermiştir.

Odak figür, yapıttaki olaylar süresince hayatın en önemli iki felsefesini iki figür ile özdeşleştirmiştir. Bunlardan biri, hayat boyu yaşam mücadelesi vermek kısacası hayatı yaşamak değil hayatı zorunlu olarak idame ettirmek; diğeri ise geçirdiği her andan zevk almak ve hayatı severek yaşamayı öğrenmektir. Odak figür yaşam mücadelesini Kerim Dayı ile özdeşleştirirken, yaşama sevincini ve umudunu Senai Abi ile özdeşleştirmiştir.

II. GELİŞME

II. I. YOKSULLUĞA NEDEN OLAN KOŞULLAR VE YOKSULLUKLA MÜCADELE

Modern dünyanın getirdiği yaşamda bireyin ekonomik durumu sosyal yaşamını, kültürel seviyesini ve günlük rutinini belirlemektedir. İkinci Dünya Savaşı'yla beraber dünyadaki ekonomik çalkantılar tüm dünyayı etkilediği gibi Türkiye'yi de büyük oranda etkilemiştir. Türkiye fiilen II. Dünya Savaşı'na girmese de ekonomik yönden ciddi hasarlar almıştır; birçok vatandaşın tarım ve hayvan ürünlerine devlet tarafından el konulması, ekmek gibi en temel gıdanın karne ile verilmesi gibi durumlarla yaşamın içerisinde sıklıkla görülmeye başlanmıştır. Yaşanan bu sıkıntılar 'Piano Piano Bacaksız' adlı yapıtın olay örgüsünü biçimlendiren toplumsal gerçeklik de bu durum olmuştur. Türkiye tarihi boyunca halkı çok zengin bir ülke olmamıştır lakin her toplumda da olduğu gibi maddi açıdan 'iyi' olarak nitelendirilebilecek bir üst sınıf bulunmaktadır. Savaş gibi toplumun her kesimini etkileyen büyük olayların etkisi yapıtta tüm ekonomik seviyelerde etkisini göstermektedir. Yoksul kesimin daha çok etkilendiği öne çıkmaktadır ancak aynı zamanda savaş dışı dönemde ekonomik durumu 'iyi' olarak nitelendirilen üst sınıfın da savaşın etkisinden olumsuz etkilendiği bilinmektedir. Yapıttaki tüm figürlerin savaş gerçeğinden, yoksulluktan etkilenme biçimleri de bunları yansıtmaya biçimleri de birbirlerinden farklı olmakla birlikte, odak nokta yoksulluğun mutlak bir mutsuzluğa yol açmasının zorunlu olmadığı gerçeğidir. Özellikle yapıtın odak figürü, dış gerçeklikteki olumsuzluklardan kendine örnek aldığı kişiler aracılığıyla olabildiğince az etkilenmiştir.

Yapıtın her kesitinde yoksulluk olgusunun ön planda olması ile birlikte yapıt figürlerinin de karakter özellikleri bu yoksulluk kavramı üzerine kurulmuştur. Yapıttaki figürlerin çoğunun iyi kalpli, sevecen ve yardımsever olmaları buna dayanmaktadır. Bu figürler, kendilerine baskı, umutsuzluk, yalnızlığı dayatan

toplumsal düzen içerisinde güçlü durabilmek için birbirlerine tutunmayı seçmişlerdir. Birlik olmak, onlar için tekil olmaktan çok daha iyi koruyabilecek bir tercihtir Yaşanan trajik dönemi en kolay şekilde atlatabilmek amacıyla figürler her sıkıntılarında birbirlerine daha fazla bağlanmışlardır. Bu can sıkıcı olayların kurtuluş çabalarını etkilememesi için figürlerin her biri dış dünya ile bağlantısını kesmiştir lakin bu durum, onların kaderlerini kabul etmeleri için bir etken olmamıştır. Dış dünyayla bağlantılarını keserek dışarının normlarını, değerlerini de kendinden uzak tutmayı başaran figürler, insanın birbirinin acısını yok edemese de hafifletebildiklerini göstermektedirler.

Yapıttaki figürler yaşadıkları her zorlukta birbirlerine sıkı sıkıya bağlanmış olmakla birlikte bu bağlanış figürlerde ımece ve sevgi duygularını geliştirmiştir. Figürler umutla ve yardımlaşma ile yaşamlarını sürdürebilmişlerdir. *‘Yaşamım boyunca, paylaşma ve yaşama uğruna, başta yürekleri olmak üzere neleri varsa ortaya koyan insanlar da gördüm. Bir bekleyiş, bir yaşam coşkusunun beklentisi, özlemi sürdü gitti, bu yalnız cömert yürekler için.’* (21) bu alıntıda da görüldüğü üzere yazar Demirel, aile bireylerinin hep birlikte, sıkı sıkıya bağlı kalabilmesindeki nedeninin insanların cömertliği, yardımlaşma duygusu ve yaşam coşkusu olduğunu vurgulamıştır. Yazarın da belirttiği üzere, yapıttaki figürler sahip oldukları ve tutundukları yaşam coşkusu, yaşama sevinci ile ayakta kalmışlardır. Figürlerin sahip olduğu bu coşku, onların umutsuzluğa kapılmasını engellemiş ve yılmadan, yorulmadan çalışmalarına sebep olmuştur. Bu çalışmalarında figürler birbirlerinin yüklerini azaltabilmek için ellerinden geldiğince yardımcı olmuşlardır ve bu yardım onların birbirlerine karşı sevgi duygusunun gelişmesinde önemli yer tutmuştur. Bu sevgi sayesinde hem yoksulluklarının, hem de II. Dünya Savaşı'nın getirdiği hüznü ve acı verici durumların üstesinden gelmişlerdir.

II. II. YOKSULLUĞUN SENAI ABİ, KERİM DAYI VE ODAK FİĞÜRÜN YAŞAM ALGILARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

II. II. I YOKSULLUĞUN SENAI ABİ'NİN YAŞAM ALGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Odak figür tarafından Senai Abi olarak tanımlanan figür on odalı konağın en bilgili ve en duygusal kişisidir. Yapıtta, Senai'nin duygusallığı hakkında ilk ipucu veren olay Senai'nin Feriha ile birlikteliğidir. Senai, zamanında esrar için okumayı, Feriha için varlığı arkasında bırakmış bir figürdür. Senai, varlıklı bir aile çocuğu olmasına rağmen yapıtta bahsi geçen zamanda hayatına yoksul bir şekilde devam etmiştir. Bunun nedeni ise Senai'nin Feriha'ya duyduğu aşktır. Senai Feriha'nın evli olduğunu bilmesine rağmen aşkına söz geçirememiş, Feriha ile birlikteliğini devam ettirmiş ve bu nedenle yakalandığında da sonuçlarına katlanmıştır. Senai'nin Feriha'ya duyduğu aşk o kadar büyüktür ki onu elde edebilmek için her şeyi yapabilmeyi göze almıştır; fakat birliktelikleri yoksunluk ve yoksullukla sonuçlanmıştır. Yavaş yavaş sahip olmaya başladıkları bu yeni yaşam tarzı onları on odalı konağın bir hanesine sürüklemiştir.

Senai, yaşamı boyunca maddi olarak hiçbir şeye sahip olamamıştır. On odalı konağın her hanesinde olduğu gibi o da büyük bir yoksunluk ve yoksulluk içerisinde. Lakin bu büyük yoksunluk hiçbir zaman Senai'nin insani değerlerinin önüne geçmemiştir. Öyledir ki, Feriha ile yaşadığı yoksulluklara rağmen aşkında bir gün bile eksilme olmamıştır: *'(...) yemin ederim Feriha, akşamları senin Reji 'den dönüşünü görmek için bekliyorum. Bu umut olmasa o üzüm sepetinin başında bir dakika bile bekleyemem.'* (17) Senai'nin Feriha ile yaşadığı ilişki bağlılık, sadakat ve sevgi temeli üzerine kurulu bir ilişkidir. Hatta birbirlerine karşı duydukları aşk öyle bir aşktır ki Feriha yokluk içerisinde boğulurken yaşamını sürdürmeye çalışan Senai'yi zengin olarak nitelendirmiştir: *"Senai'de gördüğüm bir zenginlik vardı, o güne kadar kimselerde görmediğim bir yürek zenginliği..."* (16)

Senai'nin yaşam algısı on odalı konaktaki ailelerin yaşam algılarından çok farklıdır. Senai 'yaşam' ve 'yaşamak' kavramlarını hayatın güzelliklerinin tadına bakmak olarak tanımlarken evin insanları 'yaşam'

kavramını karın doyurmak, günü rahat bir şekilde sonlandırmak olarak nitelendirmiştir. Senai figürü sessiz ve sakin bir karakter olmasına rağmen evin insanlarına oranla hayatın tadını daha fazla çıkarmaktadır. Bütün sükûnetine rağmen ‘mutluluk’, ‘sevgi’, ‘yaşama sevinci’ gibi insani duyguları daha yoğun yaşamaktadır: *“Dünyada nice güzel şey varsa senin yaşamınla dile getirilebilir çünkü o yaşam evrensel olan bir yan taşır, tüm gerçek yaşamlar gibi. (...) Yeryüzünde mutlu olabilecek tek canlının insan olduğunu bilir, onların mutluluklarına saygı gösterirdin.”* (68) Yapıtta Senai’nin öne çıkan iki insani özelliği vardır. Bunlardan birisi onur, diğeri ise saflıktır. Senai’nin sahip olduğu bu iki insani özellik toplum tarafından oluşturulmuş yoksulluk algısı ile tezatlık yaratmıştır. Senai’nin yapıttaki en önemli işlevlerinden birisi ise toplumun bu tabularını kırmaktır. Yoksulluk ya da yoksul denildiğinde toplumun genel algısı şu şekildedir; fakirler, sahip olamadıkları için hırsızlık yapar, çalarlar; gözü açık olurlar, her fırsatta iş peşindelerdir. Ancak, Senai figürü bu düşüncelere zıt bir figürdür. Senai, dışarıdan hiçbir şekilde yardım almaz, kendi sorumluluklarını yerine getirir, işini aralıksız devam ettirir ve hırsızlığa, bir şeyler çalmaya tamamen karşıdır. Bunun aksi düşünceler ise Senai’nin yaşam algısına aykırıdır: *“Bütün ev halı umudunu Kerim Dayı’ya bağlamışken siz ondan yardım almazdınız. Siz mi istemezsiniz yoksa Kerim Dayı mı vermezdi bilmiyorum, ama çok büyük olasılıkla siz ilkyardım önerisini incelikle geri çevirmiş olmalısınız. Onurunuz, yaşamınızı çalışarak kazanmayı gerektiriyordu besbelli.”* (69)

Senai’nin tabuları yıkan bir diğeri insancıl özelliği ise saflığıdır. Yoksulluğu gözü açıklık ve şeytanlık olarak nitelendiren toplum algısına karşı çıkan Senai figürü yeri geldiği zaman bir çocuk derecesinde saftır. Senai subay olduğunda, aklına ilk gelen düşünce mevkisini kullanarak para kazanmak değil rahatça afyon alabilecek olduğu düşüncesidir; oysaki Senai Berlin’den döndüğünden beri afyon almış ve bir kere bile yakalanmamıştır buna rağmen rahatça afyon alabilme düşüncesi onu sevindirmiştir: *‘Sonra ayağa kalktın, diklendin. ‘Artık polisten korkmam, rahatça afyon alabilirim,’ dedin. ‘Niye?’ diye sordum Senai Abi. ‘Polisler zabıtlere karışmaz da ondan,’ dedin.’* (111)

Sonuç olarak, yoksulluk Senai'nin yaşam algısında toplum algısına göre ters bir etki yaratmıştır. Maddî açıdan hiçbir şeye sahip olamama, Senai'nin insani duygularına daha tutkulu bir şekilde bağlanmasına neden olmuştur ve insanîyetin en büyük zenginlik olduğu düşüncesini yaşam felsefesi olarak belirlemiştir. Bu insani duyguların başında onur ve mutluluk gelmektedir. Senai, insanın kendi sorumluluğunu alması gerektiği ve tükettiği her şeyin kendi emeği olması gerektiği düşüncesi içerisindedir. Bu sebeple de Kerim Dayı defînecilikten döndüğünde yaptığı hiçbir yardımı kabul etmemiştir. Yaşanan bu yoksulluk Senai'yi hiçbir zaman bireysel olarak üzmemiştir. Onun üzüldüğü tek şey, Feriha'nın da kendisinin de ev geçindirmek için çalışması, sorumluluk alması ve buna bağlı olarak Feriha ile görüşmelerinin kısa olmasıdır. Senai, yoksulluğun ve bunu aşmak için dayanılan yoksunluğun maddî olduğunu, maneviyat içermediğine inanmıştır. Maddî değerlerin geçici olduğunu bildiği için kalıcı olan sevgi, saygı gibi değerlere tutunmuş, karamsar bir bakış açısı edinmemiştir.

II. II. II. YOKSULLUĞUN KERİM DAYI'NIN YAŞAM ALGISINA ETKİSİ

Kerim Dayı, odak figür tarafından 'savaşın insanı' olarak tanımlanmıştır. Bunun nedeni Kerim Dayı'nın sürekli olarak bir yaşam mücadelesi içerisinde olmasından kaynaklanmaktadır. Kerim Dayı on odalı konağın en büyüğü ve en tecrübelisidir ve mesleği defînecilik olarak da adlandırılan hırsızlıktır. Belli kişileri define bulduğu yalanı ile kandıran Kerim Dayı, bunu başta kendisi olmak üzere evdeki diğer insanlara yardımcı olmak amacıyla yapmaktadır. Odak figür de bu nedenle onu evin dayanak noktası olarak tanımlamıştır.

Kerim Dayı'nın on odalı konak içerisindeki en büyük insan olmasından dolayı en büyük yük onun üzerindedir; çünkü bir büyük olarak kendinden küçükleri doyurmayı ve onları mutlu etmeyi kendine görev

bilmiştir. Kerim Dayı, definecilik sayesinde evin çoğu ihtiyacını karşılamakta hatta nadir de olsa evin en küçüklerinin kişisel isteklerini de yerine getirmektedir. Kerim Dayı'nın on odalı konaktaki insanlara zor günlerinde yardım etmesi evdeki insanların içinde 'umut' duygusunun oluşmasına neden olmuştur: *'Senin yardımınla yalın ayaklıktan kurtuldum içi müflonlu potinlere, kürklü paltolara kavuştum. Odamıza aynalı konsol aldık. Arabacı Tevfik yaşlı atını değiştirdi. Ulviye Teyze'nin masası sandalyesi oldu. Abdullah'ın sirozlu babası doktor yüzü gördü. Nerdeyse ev elektriğe bile kavuşacaktı.'* (72)

Kerim Dayı, evin her odasındaki her aileye teker teker yardım etmiş, evin insanlarının hiç tahmin edemeyecekleri eşyalara sahip olmalarını ve tahmin edemeyecekleri yerlere gelmelerini sağlamıştır. Bu nedenle Kerim Dayı, evdeki insanlar için hem umut hem de mutluluk kaynağı olmuştur. *'Sen tüm ev halkının umuduydun, her türlü gereksinimleri için.'* (71) Kerim Dayı'nın yaşam mücadelesi, yaşamak ve yaşatmak üzerine kuruludur. *'Senin savaşın, yaşamak ve yaşatmak için sürdürdüğün savaştı.'* (71). Sürekli birilerini yaşatmaya çalışması, yardımda bulunması ve aynı zamanda kendini hayatını da devam ettirebilmesi Kerim Dayı'nın güçlü kişiliğinin oluşmasında büyük bir etkisi vardır. Mecburi olarak kazandığı bu güç dışarıdan bakıldığında onda kaba ve sert bir kişilik oluşturmuştur; fakat o, diğer yandan şefkatli ve düşünceli bir kişiliğe sahiptir. Kerim Dayı'nın bu şefkatli yüzünü göstermemesinin sebebi ise insanların ona zarar vermesini istememesindedir; çünkü Kerim Dayı, şefkat, sevgi, aşk insani duyguların insanları zayıf göstermesi sebebiyle insanların kolaylıkla zarar görebileceklerine inanır. Bu nedenle Kerim Dayı hiçbir zaman şefkat dolu yüzünü kimseye göstermemiştir. Fakat Kerim Dayı bu yumuşak yüzünü göstermemesine rağmen hem duygusal hem de maddi açıdan zarar görmüştür. Bu olay da hayatın, normal insan yaşantısı ile kıyaslandığında, evin insanları için ne kadar zorlu ve engibeli bir yol olduğunu göstermiştir: *'Bu son işin olacaktı hesapça, bu işten sonra ona yüklüce bir para vermiştin, birlikte iş yapacaktınız. Anadolu'da Çıldır Gölü'nü kiralayacak, balık satıp zengin olacaktınız(...)* Karşılaştığımızda sordum: *'Ne oldu?'* Yanıt: *'İş battı!'* Hepsi bu. *Başka tek bir sözcük söylenmedi aranızda.'* (79-80)

Kerim Dayı'nın bu insani duyguları benimsememiş olmasına karşın incinmesi, içindeki çocukluk saflığının hala devam ettiğinin bir göstergesidir. Bütün zorlukları karşısında dimdik ayakta kalmayı mecburi kılan hayat, Kerim Dayı'ya da küçük yaşta ayakta kalmayı öğretmiştir. Bu nedenle Kerim Dayı yaşaması gereken çocukluğu yaşayamamış, erken olgunlaşmış ve zaman içerisinde de bütün bu çocuksu özelliklerini de birlikte taşımıştır. Her ne kadar sert kişiliği ile bunu saklamaya çalışsa da içindeki bir kısım hala çocuktur. Kerim Dayı, odak figür tarafından duygu belirtisi göstermeyen, duygusuz biri olarak tanıtılmıştır lakin o duygusuz insanların yapmayacağı şeyleri yapmış, sergilemeyeceği davranışları sergilemiştir. Bu nedenle Kerim Dayı figürü odak figürün tanımlaması ile çelişmektedir. *'Donuk suratın, o son derece az konuşan insanlara özgü yüz ifadenle, bir sfenks gibiydin.'* (73)

Kerim Dayı yapıtta çelişkili bir karakter olarak yansıtılmıştır. Bunun sebebi ise Kerim Dayı'nın davranışları ile duyguları arasındaki tutarsızlıktır. Yapıtta duygusuz olarak belirtilse de Kerim Dayı kendinden önce başkalarını düşünmüştür. Duygularının donuk olmasından dolayı empati kurmayan biriymiş gibi bir imaj yaratsa da on odalı konağın en düşünceli kişilerinden biridir. *'Ondan sonra bölüştürdün paraları Kerim Dayı. Dağıttın, dağıttı. Bugünkü ölçüye vurulursa milyonlar dağıttın.'* (106)

Kerim Dayı'nın yaşam algısı, yaşam mücadelesinin yanı sıra, 'zenginden alıp fakire verme' üzerine kuruludur. Defnecilik yaparak ev geçindiren Kerim Dayı, bu işi usulüne uygun yaptığını savunmuş ve kimsenin hakkını yemediğini tamamladığı her iş sonunda özellikle belirtmiştir. *'O yüzden yaptığın dolandırıcılıklardan dolayı insanlara acı çektirmemeye özen gösterdin.'* (71) Kerim Dayı, yaşamı boyunca sıkıntılarla büyümüş ve büyüdüğünde hatta yaşlandığı zamanda bile aynı sıkıntılarla hayatına devam etmiştir. İşte bu süreklilik Kerim Dayı'da korku ve endişe kavramlarını yok etmiştir. Yoksul olmak ve yoksunluk içinde yaşamak onun hayatının bir parçası olduğu için en fakir gününde bile en ufak bir endişeye

kapılmadan onurla yoluna devam etmiştir. *'Senin yoksulluk günlerini de çok iyi anımsıyorum, son derece sık giysiler içinde uzunca bir süre görünmemek üzere evden ayrılışlarını da.'* (74)

Sonuç olarak, Kerim Dayı yaşamın bütün zorluklarına göğüs germiş, küçük yaşlarda kendi ayakları üzerinde durmayı başarabilmiş bir insandır. Yaşadığı bütün bu zorluklar onu katı bir insan haline getirmiştir. Dışarıdan zarar gelmemesi için sergilenen bu katı tutum, Kerim Dayı'nın bütün şefkatini ve sevgisini maskeleymiştir. Aslında kendinden çok evin insanlarını düşünen Kerim Dayı, yapıttaki donukluğu nedeniyle çelişkili bir izlenim yaratmıştır. Bütün bu çelişkilerine rağmen evi ayakta tutan bir figür olması nedeniyle evin insanlarının en büyük umudu haline gelmiştir.

II. II. III. YOKSULLUĞUN ODAK FİGÜRÜN YAŞAM ALGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Yapıtın odak figürü ve aynı zamanda yapıtın yazarı olan Demirel'in yapıt boyunca konuşmayı sürdürdüğü ve de yapıtın ana izleği olarak adlandırılabilen eski-yeni çatışması yapıtın ortaya çıkış nedenlerinden biridir. Yapıtta odak figür şu an içinde bulunduğu yaşam düzeni ile eski yaşam düzenini sık sık karşılaştırmakta, bunun en büyük nedeni ise odak figürün geçmişini özlemle anmasıdır. Odak figürün yaşadığı yeni düzen ile eski düzeni o kadar farklıdır ki bunu sık sık dile getirme ihtiyacı hissetmiştir; *"Senai Abi, günümüzde insan sorunlarını, aile sorunlarını, evlilikleri. Eşlerin arasında hoşgörünün yaşamadığını, nasıl güçsüz, nasıl dayanıksız olduklarını görmüyor musun? Her binlerce yuva yıkılıyor çatır çatır. Hem de nerelerde?"* (65-66) Bu yeni düzen, elbette önce aile yapısına zarar vermiştir. Eşler arasında tahammül kalmadığı gibi evlilik kurumunun da anlamı değişmiştir: *"Oysa günümüzün insanların bir sorunu var: zamanı geçirmek. Sanki yaşamaya mahkûm olmuşlar da bu cezalarını nasıl çekeceklerini baş sorun etmişler."* (78)

Odak figürün yaşam algısı içinde bulunduğu dünyadan çok farklı olması nedeniyle odak figür içinde bulunduğu döneme uyum sağlayamamıştır. Bu nedenle eski-yeni ikilemini sürekli hissetmiştir. Metnin odak figürünün yazarın kendisi olması bu ikilemin çözüme kavuşturulmak istenmesi olarak yorumlanabilmektedir. Gerçek yaşamında bu sorunu aşmakta güçlük çeken yazar, metin ve yarattığı karakter aracılığıyla bir yüzleşme yaşamak istemiş gibi görünmektedir. Yazar eski hayatını o kadar dolu dolu ve o kadar mutlu yaşamıştır ki anılarından bir türlü kopamamış bu nedenle anılarına geri dönmek amacı ile kendisinde iz bırakan insanlarla iletişime girme ihtiyacı hissederek, eski dönem alışkanlıklarından biri olan mektubu tekniğini kullanmıştır. Dile getirmek istediklerini de bu yolla figürlere ve okuyucuya aktarmıştır.

Odak figürün geçmişindeki insanlarla tekrardan iletişime geçmesindeki en önemli nedeni geçmişindeki insanların odak figürün benliğini oluşturmasıdır. Bir insanın benliğinden kopamaması gibi odak figür de yeni dünyaya rağmen eski anılarından ve geçmişinden kopamamıştır. Odak figür, on odalı konaktaki bütün figürlerin karmasıdır. Senai'nin duygusallığını, yaşama sevincini almıştır. Kerim Dayı'dan yaşamla Kerim Dayı'dan yaşamla mücadele etme yeteneğini, onurlu ve güçlü duruşunu, annesinden ve Ulviye Teyze'den paylaşımı ve diğer her birinden birlik-beraberlik gibi hümanist duyguları almıştır. Odak figürün yaşam algısının, onu yetiştirenler tarafından oluşturulduğu düşünülürse saflık, iyimserlik, sadakat, birlik-beraberlik, sevgi ve saygı gibi olguların odak figürün yaşam algısını şekillendirdiği söylenebilir. Hiçbir şeye sahip olamama odak figürde iki duyguyu geliştirmiştir; bunlardan biri küçük şeylerden mutlu olmak diğeri ise paylaşım, yardımdır: *'Pırıl pırıl parlayan upuzun eldivenleri tüm çocuklar kapışarak omuz başlarımıza kadar kollarımıza geçirdik. Ellerine eldiven geçiren bütün çocuklar, 'Ben kaleci oldum!' diye bağıırıyordu.(36)*

Odak figür, kendi de dâhil olmak üzere eldiven kutusundan çıkan eldivenlerle oynayan çocukları dünyanın en mutlu çocuğu olarak nitelendirilmiştir. Odak figür bunun gibi daha nice olaylarda bu hisse kapılmıştır. Aza sahip olup azla yetinmek odak figürü dünyanın en mutlu çocuğu yapmış aynı zamanda onu paylaşımına açık bir figür haline getirmiştir: *'Paylaşmak en çok yaşanan şeydi aramızda. Olanağı var mıydı hiç, birinin biraz parası olsun da, ötekinin aç uyumasına gönlü elversin!'*(73)

Sonuç olarak, odak figür bulunduğu dünyanın aksine özelliklerle büyüdüğü için modern dünyaya uyum sağlayamamıştır. Yapıtta geçmişini esas almasının nedeni, geçmişinden kopamaması, modern dünyaya uyum sağlayamamasının nedeni ise şimdiki dünyanın aksine insani duygularla yetişmesidir. İçinde bulunduğu dünyanın bencil ve kötülük dolu olması onu iki dünya eleştirisi yapmasına neden olmuştur.

III. SONUÇ

Yapıtın yazarı aynı zamanda odak figürü olan Kemal Demirel, özlemini çektiği çocukluğunu yapıtın birinci bölümünde betimlemelerle ikinci bölümünde ise mektup tekniği ile okuyuculara aktarmıştır. Romanda, figür kendi iç dünyasında yaşadığı çatışmaları insanlara aktarma ihtiyacı ve insanları hümanist olma konusunda bilinçlendirme ihtiyacı hissetmiştir.

Yapıtta, odak figür kitabın ikinci bölümünde kendi benliğini oluşturan ve hayatına yön veren iki figürden bahsetmiştir. Bunlardan biri Senai Abi diğeri ise Kerim Dayı'dır. Yazarın, odak figürün, bu iki figürü anlatmasının nedeni ise bu iki figürün karakteristik özelliklerinin hayatın anlamını oluşturmaktan kaynaklanmaktadır. Senai Abi yapıtta, yaşam tutkusunu temsil ederken Kerim Dayı yaşam mücadelesini temsil etmektedir. Senai Abi, Berlin'de felsefe okumuş, bilgili bir adamdır. Eğitimli biri olması onun yaşam algısının farklı şekillenmesine neden olmuştur. Senai, yaşamı sorgularken maddi yönden değil manevi yönden sorgulamaktadır. Para, zenginlik gibi materyalist düşüncelerden uzak olan Senai, asıl zenginliğin gönül zenginliği yani manevi duygular olduğunu savunmaktadır. Feriha ile ileriye düşünmeden birlikte olmasının sebebi de budur. Manevi duyguların hayatın büyük bir kısmını oluşturduğunu savunan Senai, odak figüre de bu düşünceleri aşlamıştır. Hayattan, yaşamaktan zevk alma, mutluluk, sevgi gibi fikirleri odak figüre aktarmıştır. Öte yandan, bunun neredeyse tam tersi düşünceleri benimseyen bir figür vardır. Bu figür ise Kerim Dayı'dır. Kerim Dayı, yaşamın ona erken yaşta hediye ettiği zorluklarla başa çıkmak zorunda kalmış bu nedenle güçlü bir kişiliğe sahip olmuştur. Erken yaşta sahip olduğu olgunluk onun insani duygularını bastırmasına neden olmuştur bu nedenle yaşam algısı daha çok maddiyat yönlü olmuştur. Odak figür, Kerim Dayı'yı umut kaynağı olarak tanımlamaktadır. Bunun en büyük nedeni ise Kerim Dayı'nın evin insanlarını kendinden çok düşünmesindedir. Konağın yiyecek yemeği olmadığı zamanda yemek getiren, ev ısınmadığında soba bulan, para sıkıntı çektiklerinde para veren tek kişi Kerim Dayı'dır.

Kerim Dayı'nın sürekli bir yaşam mücadelesi içinde bulunması, odak figürün onu savaşın insanı olarak, Senai Abi'yi ise barışın insanı olarak tanımlamasına neden olmuştur.

KAYNAKÇA

Demirel, Kemal. *Piano Piano Bacaksız*. İstanbul. Pupa Yayınları, 2009

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=ktp&haberno=5422

Kürekçi 18
001129-0046